

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ergo non eruditionis dumtaxat amplificandae gratia, sed spe etiam referendae voluptatis iuvabit adhibere quam possumus lucem obscuris iis saeculis, et quid maiores nostri egerint, accurate expiscari, ut praesentium fontes et causas uno tempore et cum delectatione teneamus.

MURAT. A. M. AE. t. I. Praefat.

Compertum quidem omnibus habetur diuturnas, et acerrimas concertationes, quae litteratos inter viros de Rei Diplomaticae praeceptionibus, ac de veterum monumentorum ingenuitate anteacto saeculo per omnem fere Europam exarserunt, plurimum utilitatis ipsi Diplomaticae Rei attulisse, quippe quae non vulgarem inde splendorem ac praestantiam fuerit assecuta. Verum nullo pacto inficiandum videtur easdem illas contentiones testatas fuisse non modo imbecillitatem hominum, qui adversus aeternum ac immutabilem rerum ordinem frustra moliuntur, sed etiam illud, quod acerbioribus e disputationibus plerumque proficisci consuevit, nempe ut praestitutum sibi modum opiniones hominum praetervehantur. Cum enim singulis humanis rebus, ac ingeniis praescriptum sit, ut per varios subinde gradus perfectionem nanciscantur, nec secus deteriora evadant, si forte contingat, ut ex insperato causa accedat, qua statim eadem ad summum culmen evehantur, recto inibi talo stare nequeunt, quandoquidem nondum adventarat maturum tempus, quo illuc suapte natura extollerentur. Cum porro certamina binas inter partes saepius exoriantur, saepius item evenit, ut a recta ratione utraque pars deficiat. certosque illos fines, quos ultra citraque neutiquam consistere vera possunt, debacchantium more transgrediatur. Hinc de una eademque re diutissime invicem digladiari homines videntur, et hic quidem perfectissimam eam, ac praeclarissimam, ille vero prorsus imperfectam ac ignobilem habendam esse contendit, tanquam ipsa utriusque simul naturae particeps extare possit. Id vero non aliunde manare arbitramur, nisi ex immodico quodam amore, quo suam quisque opinionem fovere, ac propemodum exosculari videtur, et usque adeo caecus agitur, ut nullum amplius virtutum ac vitiorum discrimen intueatur. Verumtamen incommodo huic, quod in eo disputationum genere quam saepissime occurrit, nec omnino devitari potest, obviam ire plerumque solet quisquam summo ingenio praeditus, qui non temporum suorum opinionibus, nec animi sui concitationibus, sed rationi tantummodo obtemperans inter partes iamdiu depraeliantes iudex sedere audeat, et utrisque pacis conditiones, quas ipse affert, amplexari, ac stabile tandem aliquando foedus inire suadeat. At quanquam Res Diplomatica vicissitudines ex amoris, quem memoravimus, impotentia profectas experta hactenus fuerit, nondum tamen sibi praesto fuit, qui tantis animi viribus, ac tam praestanti mentis facultate polleret, ut quamlibet opinionum varietatem dispulerit, et decertantes utrinque partes omnino conciliarit. Ex quo enim Congregationis Maurinae duoviri ingens de Re Diplomatica opus elaborarunt, nemo quidem ob oculos nobis obversatur, qui e

laudatissima illa lucubratione rebus aliis amotis, aliis vero eidem additis, praelucente sibi ea sapientia, quae pulcherrimo quidem lumine nostris affulget temporibus, et proposito sibi ampliori quodam ac exploratori ordine rem quoquoersns absolvendam curarit. Id vero si necesse unquam fuit, nunc procul dubio maximopere efflagitur. Illa enim historicarum rerum studia, quae per superiora tempora Europam occuparunt, usque adeo nostro hoc aevo increbuerunt, ut, nisi nos fallit animus, nunquam tantus cognoscendi praeteriti temporis amor mentes hominum infiammarit, nunquam nationes, urbes, ac municipia suam quaeque tam vehementer postularint historiam ita conscriptam, ut fabulis omnibus explosis veras uniuscuiusque res gestas patefaciat, nunquam denique Palaeographia uberiores veterum diplomatum, ac instrumentorum segetem, praesertim apud Anglos, Germanos Gallosque, concinnandae historiae suppeditarit. Quare cum tanta hac in historica studia cupiditate homines incenduntur, et ubique fere gentium non desint, qui in vetustissima quaeque documenta interpretanda, ac iuris publici facienda incumbant, aegre quidem ferendum videtur, quod Ars Palaeographiae parens ac magistra, cuius subsidio vetera sublestae fidei monumenta a veris discriminari, et inferiorum temporum historiae fundamenta inconcussa iaci possunt, pauca admodum suae vitae prodat indicia, tanquam fulgura, quae inter recumbentes post tempestatem oceani fluctus coruscant. Atqui non secus ac reliquarum omnium disciplinarum, e quibus emolumenta quam maxima redundant, Artis Diplomaticae progressui adlaborari oportere nemo est quin intelligat. Fatendum est enim plurimi hanc momenti habendam esse, quippe quae perinde, ac evenit in eo doctrinarum genere, quae e proposita sibi naturae legum investigatione vulgo *naturales* appellari solent, suorum argumentorum ope ex antiquis codicibus, diplomatis, ac instrumentis modo hoc, modo illud singillatim ac sedulo contemplatur, et de eorum veritate certior facta, quae inde consequantur, ratione duce cum aliis comparat, adstruit, ac firmat. Res vero hac ratione ad obrussam veluti exactas ipsa historiae tradit, ut haec conficere inde narrationes possit, quae non obducto veri simulacro ac nomine fucum animis nostris faciant, sed omnino cum veritate congruant.

Namque inter universa ea, quibus indiget historia, ut numeris omnibus sit absoluta, illud quidem principe loco recensendum nobis videtur, nimirum rerum veritatem quam maxima fieri queat accuratatione excussam prodere; idque eo maiori religione explendum est, quod secus fieri non potest, ut sint bene provisae et explorata principia, quae ad hominum vitam recte informandam ex historia eliciuntur, et ab ipsa naturam ac faciem quodammodo mutantur. Ut vero id operis quam diligentissime absolvatur, historiae summopere opitulari debent disciplinae omnes, ac praecipue Res Diplomatica, quibuscum ipsa quodam cognationis vinculo continetur. Ubi enim praesentissimum inde nacta fuerit auxilium, ingentibus sane viribus opibusque locupletata, vera prorsus omnia e temporum vetustiorum tenebris eruet, eaque universo hominum generi perfruenda suppeditabit, instar fluminis Nili, qui postquam minoribus aliis in eum confluentibus amnibus succrevit, plurima aquarum vi propinquos agros irrigat, uberrimasque educat segetes, quibus passim urbes alantur.

Omnum vero aetatum, de quibus sermonem instituere queat historia, nulla quidem tantum Rei Diplomaticae subsidio fulcitur, quantum ea, quae vulgo aevum medium appellitari golet. Cum enim memoria rerum gestarum, ac morum ad huiusmodi aetatem spectantium non aliunde hauriri possit, quam ex diplomatis, instrumentis aliisque id genus monumentis, quae per inferiora ea tempora conscripta fuerunt, ecquis non videt quantum eorundem temporum historiae prosit Ars illa, cuius ope internosci potest, genuinane, an spuria iudicanda sint

eadem monumenta? Nec porro quisquam iure nobis obiiciet, barbarici illius aevi historiam non tanti ducendam esse, ut in eadem illustranda plurimam sedulitatem, ac operam impendere necesse habeamus. Nam si quis fortasse ita sentiat, animum errore perquam gravi obstrictum gerere palam faciat. Et quoniam de huiusmodi saeculis iniecta haec est mentio, lectoris nobis ignoscant oportet, si parumper e recto nostrae orationis tramite discedere videamur, ut quaedam afferamus non prorsus absorta, ad quae dein edisserenda gradum faciemus. Et sane de medio hoc aevo scriptorum sententiae frontibus veluti veluti oppositis secum pugnant, cum alii effusis laudibus, alii contra qualibet obtreptione ipsum prosequantur. Animorum enim magnitudinem ac nobilitatem, artium culturam ad rectum ac pulchrum quam maxime accedentem, virtutis christianae vim complures ob causas longe ac late exsertam ac propagatam, et vinculum, quo coetus hominum arctius inter se coaluerunt, priores quidem inibi demirantur. Alteri vero temporum eorum immanitatem, iniquas hominum condiciones, teterrima religionis, legum ac iudiciorum vitia, mores summa turpitudine foedatos, rapinas, caedes ac incendia detestantur. Quam sententiarum discrepantiam ut pro eo, ac par aequumque videtur, expendamus, nobis haec aliquantisper eorumdem temporum memoriam evolvere liceat, ut oratio nostra locupletissimo rerum testimonio innitatur.

Omnibus quidem humanis rebus exordium, incrementum ac finis praestituta fuerunt, et fortasse in orbem quemdam ipsae per innumerabilem annorum seriem aguntur eo tamen pacto, ut semper homines ulterius provehant. Quare cum Romanorum Imperium editiorem sublimitatem attigisset, necesse omnino erat, ut inde paulatim delaberetur, novis iam obortis rebus, quae pristinas obliterare conabantur.

Quod vero ex immutabili naturae lege confici oportebat, id non nisi per homines ipsos utpote eiusdem naturae instrumenta absolvendum erat. Post auream sub Augusti principatu aetatem licet nondum aliquod Barbarorum agmen Imperium pervasisset, omnes tamen humaniores artes ac disciplinae ad occasum vergere occoeperunt. Hunc quidem earum occasum Seneca, Plinius, Tacitus, Eumenius, Ennodius, Cassiodorus ac Boethius testati sunt, perinde ac Naevius, Ennius, Terentius, Lucretius ac Tullius antehac earumdem testati fuerant incrementum. Et quemadmodum Agrippae Pantheon urbis Romae templorum facile pulcherrimum artes Augusti aevo ad absolutionem perfectionemque perductas fuisse patefecerat; ita easdem a prisca elegantia et pulchritudine, nondum ingruente Septentrionis barbarie, descivisse ac factas esse corruptiores edocuerunt Traianum Forum, Veneris delubrum, Antonina columna, et arcus, qui rerum a Septimio Severo, ac Constantino praeclare gestarum memoriam ad posterum prodiderunt. Cum porro Constantinus principem Romani Imperii sedem Byzantium transtulisset, ex huiusmodi consilio manavit, ut vincula, quibus inter se populi continebantur, subinde exsolventur, et omnis superiorum temporum faustitas penitus labefactaretur. Acerbissimas vero calamitates, quibus Imperium pessumdatum fuit, non modo e Barbarorum adventu, verum etiam ex ipsius Imperii conditione profectae fuerunt. Nam vitia tum Principum, tum eorum, quibus rerum publicarum administratio demandabatur, necnon et militum ac caeterorum civium, Romanae ditioni excidium undequaque parabant. Ex hac morum depravatione, quae singulos in dies latius prorumpebat, evertendi ipsius imperii opportunitatem ultro Barbari arripuerunt. Ingentes horum copiae, quarum impetus Romanae acies olim singulari fortitudine ab Imperii finibus propulsarant, iam tunc eo fidentiores evaserunt, quo magis victoribus animus defecerat; ac plurimae earum per Bessarabiam ac Danubium iter molitae in Romanum Imperium, qua magis infirmum magisque praeter expectationem aggredi possent, instar annuum

montibus decurrentium prouerunt. Ex ipsis cladibus, quas non raro passae sunt, fortiores prodire, sicut olim Hydram e resecto corpore acriorem renatam fuisse commenta est antiquitas. Cum deinde quidam e septentrionalibus hisce populis pro Romanis adversus alios Barbaros strenue pugnassent, ipsis Imperatores elargiti fuerunt, quod iam denegare haud poterant, agros nimirum ubi considerent. Hinc Galliam, Hispaniam, Britanniam ac complures alias regiones Romani amiserunt, quas eorum maioribus fortissimae olim legiones diuturnis cruentisque bellis vindicarant. Ita vero provincias, quae sibi reliquae erant, in posterum servare posse frustra sunt arbitrati. Nam quamplurimi alii Septentrionis incolae cum suos concives in fertiliores agros demigrasse animadvertissent, holum exaemplum sectati reliquas illas Romanorum provincias, ac praesertim Italiam petierunt, et quicquid adhucdum virium ibidem supererat, secundo Marte profligarunt. Hic Romae fatorum finis extitit, atque hunc exitum ipsa tulit, ut scilicet e maxima illa excelsitate, quam contigerat, paulatim in imum pessumdaretur, ac luctuosissimum perpessa interitum suimetipsius memoriam tantummodo posteritati proderet. Illa autem rerum humanarum cultura ac expolitio, quam agresti olim Latio Graecia capta intulerat, postquam vicissitudines omnes, quibus Roma conflictabatur, experta fuit, ipsa simul cum ea prorsus evanuit. Cum enim toti Europae septentrionalium populorum, qui in summa rerum ignoratione versabantur, exitiosa colluvies incubisset, unumquodque artium liberaliorum ac disciplinarum genus incredibili squalore foedatum barbariae tenebris consepultum fuit.

Sed quoniam ex universae naturae ordine nullo pacto prohiberi potest, quin humanae res, utpote perpetuo quodam orbe circumactae, post obitum alteram vitam auspicentur, id reapse post eversum Romanum Imperium contigisse pro certo nos habemus. Si barbaris nationibus, quae diversis Europae regionibus insederunt, dominati fuissent Principes, qui Theodorici Gothorum Regis sapientiam ac magnanimitatem praesetulissent, altera haec populorum vita fortasse quantocyus sese exseruisset, nec admodum discrepasset ab institutis, quae Romani antea sectabantur, ac Theodoricus instaurari iusserat. Saeculo enim VI. res ad commodiorem prosperioremque conditionem adduci per se quidem ipsae nequibant, cum plurimam infirmitatem praeserferrent tum novae, quae a Barbaris invectae nondum apud nostras oras adolverant, tum veteres, quae senio iam oblanguescere, ac omnino confici videbantur. Quamobrem opus fuisset Principibus, qui sua fortitudine, strenuitate ac constantia illud praestitissent, quod ex ipsa rerum natura ultro tunc derivari non poterat. At quamvis plerique eorumdem Principum suscepti essent e connubio suorum parentum cum faeminis, quae ipsius Theodorici filiae, vel propinquae fuerant, a consecrandis tamen praeclarissimi avi sui vestigiis abhorruerunt. Quapropter ea, quae sub huiusce Regis dominatu reviviscere maiores nostri laetabundi iam conspicabantur, simul cum eo protinus interierunt. Aerumnosior posthac rerum conditio praesertim apud Italos evasit ex Langobardurum adventu, qui, cum nostris oris appulerunt, cuius Barbarorum generi immanitate anteibant, et politiores artes odio prosequerantur. Itaque per ea saecula cum omnes Europae, ac maxime Italiae populi bellis caeterisque calamitatinus miserrimum in modum distinerentur, novum illud vitae genus, quod populi ingrediebantur, plurima offendit impedimenta, quae ipsius incrementum iamdiu retardarunt. Verumtamen inter eas ipsas rerum turbationes, ac bellorum incendia non pauca quidem suboriebantur semina institutorum morumque illorum, quibus nova hominum vita informari oportebat, et quae sequioribus porro temporibus fructus uberrimos ediderunt.

In primis christianae religionis documenta ita inter barbaricas illas nationes disserebantur, ut earum mentes excipiendae culturae, quam saecula dein attulerunt, maxime accommodatae evaderent. Per eadem tempora summus ille Pontificatus, quem in sempiternas saeculorum aetates institutum Christus olim exceperat, ac firmioribus sanctoribusque fundamentis instruxerat, non modo Romae alterum ac praestantius imperium, quod in catholicum terrarum orbem sibi futurum esset, sed universae simul Italiae immortale illud decus pollicebatur, quo caeterarum Europae nationum culturae praeiret. Ii porro, quorum proavi romanam praesetulerant maiestatem, etsi Barbarorum iugo colla subdidissent, tamen ipsi maiorum suorum nec instituta nec gloria animo exciderant, immo vero rerum harum memoria temporis diuturnitate, et barbarico doniinato adeo extincta non fuit, ut ipsa uon ultima quidem extiterit causarum, quae multo post hominum conditionem magis prosperam ac salutarem effecerunt. Leges praeterea, quas Langobardorum, Francorumque Reges subinde tulerunt, tanta sagacitate populorum commodis, ac rei publicae administrationi plerumque consuluerunt, ut non immerito complures ex ipsis antecellere recentiorum temporum institutis plerique scriptores autumarint. Ex huiusmodi porro legibus nova quaedam hominum indoles vulgo efformabatur, quae per multa dehinc saecula adeo perduravit, ut ea quae insequentibus aetatibus inter Europae nationes prodierunt, originem ab antiquiori illa duxerint aevitate. Nec vero eadem tempora quoad litteraturae historiam vacuum quoddam intervallum existimari oportet. Ingeniorum enim cultura non absurde comparari potest ei, quae arboribus per diversa anni tempora contingit. Intermortuae quidem ipsae nobis sese per hiemem obiiciunt, sed dumtaxat in speciem; eo namque tempore vegetari nequaquam desinunt, immo sub ipsa inertis glacie uberius furtim humoribus aluntur, donec leni deinde adspirante Favonio floribus convestiantur, ac demum fructus afferant. Non absimili ratione vegetatae fuisse videntur hominum mentes per universum illud tempus, quod saeculo XI praeivit. Cum primum hoc stadium ipsae Caroli M. aevo nondum emensae fuissent, propterea sponte sua nec flores edere, nec fructuosae evadere tunc poterant, prout idem ille populorum diligentissimus Imperator exoptabat. Verum et aliquid huiusmodi contingere fortasse potuisset, modo Principes, qui post Carolum Imperium obtinuerunt, eius vestigiis insistentes nihil antiquius habuissent, quam hominum commoditatem prosperitatemque ingenuarum artium cultu maturare. At quoniam adverso quodam populorum fato secus omnino sese res habuit, factum est ut illud culturae specimen, quod Carolus excitandum curavit, suo auctore obeunte, ipsum quoque obiverit.

At XI tandem saeculo quoddam veluti tempus vernum cunctis Occidentis nationibus exortum est, quo passim hominum ingenia propemodum efflorescere visa fuerunt. Hac quidem tempestate cum Barbari diversas Europae oras tot saecula iam tenuissent, nullum adhuc discrimen inter eos, devictosque populos intercedebat, ac Wisigothi, Franci et Langobardi evaserant Hispani, Galli atque Itali. Mores ac instituta tum romana, quae penitus ex animis deleri minime potuerant, tum barbarica, quibus iam pridem tota obtemperabat Europa, invicem commixta unam prope naturam induerant; ac priora quidem cum Italicorum praesertim animos sibi obsequentissimos nacta essent, apud eos maiori quadam adsurrexerunt alacritate, et signum veluti instaurandae vitae ob oculos omnium extulerunt. Cum enim Nortmanni apud Anglos Saxonum, apud nos vero Langobardorum, Graecorumque Principum labantes ditiones funditus evertissent, ea quidem populis attulerunt, quae horum fortunam in melius commutabant. Romanus vero Pontifex Urbanus Christi sepulchro canes potitos esse vehementer conquirebatur, ac populos ad sacrum bellum ineundum undique conciebat.

Plurimas quidem clades bellum hoc Christianis attulit; verum inde redierunt onusti spoliis Orientis, inter quae praecipue commemorandae sunt pleraeque artes atque cognitiones, quibus iampridem Arabes utebantur, et quae priscam Itolorum sapientiam hactenus sopitam exsuscitarunt, ac erudiendis occidentalibus nationibus magnopere profuerunt. Adhaec complures ex italicis urbibus, dum Romani Pontifices intemperanti Caesarum auctoritati oblucentur, arrepta hinc occasione pristinum municipiorum Ordinem sub Barbarorum principatu excisum iustaurare aggressi fuerunt. Inguentibus deinde bellis, quibus prior Fridericus easdem urbes divexavit, tanta hae fortitudinis, ac caeterarum virtutum laude enituerunt, ut saeculum XII illustrioribus Itolorum aetatibus merito scriptores accensendum putarint. Universa haec, et alia complura, quorum etiam commeminisse heic supervacaneum putamus, populorum quidem animos ad meliora excitarunt; verum necesse est fateamur tunc temporis ex humano ingenio, quoad litteraturam, nonnisi flores quodammodo prodiisse, qui tamen praestantissimos in posterum fructus pollicebantur. Hoc sane pacto, per sequiora quoque tempora sese res habuit, donec apud Italos saecula XIV, ac XVI apud Gallos vero, Anglos Germanosque saeculum XVII adventarunt, in quibus e primaeva ingeniorum cultura quantivis pretii fructus in singulas illas gentes manarunt, ac non modo rei litteratorum publicae, verum et caeteris rebus omnibus, quae ad amplificanda humanae vitae commoda, ac beatitatem maximopere conducunt, plurimum perfectionis attulerunt. Non secus olim Graeciae contigisse novimus, in qua ille artium ac litterarum cultus, quem Solonis ac Periclis aevo sortita fuit, emetiri prius debuerat longinqua ea temporis spatia, quae a Troiani usque belli aevo intercesserunt, et per quae sensim comparatae ac expolitae fuerunt disciplinae et artes, quae auream posthac Graecorum aetatem affatim locupletarunt.

Iam vero quanquam ex iis, quae actenus in universum delibavimus, omnino pateat vitam alteram, quam exciso romano Imperio populi auspiciati fuerunt, per longinquam temporum seriem paullatim increvisse, et pristinum deterisisse squalorem ac barbariem; per eadem tamen saecula non infrequentes occurrerunt caedes, rapinae, incendia, ac aliae id genus calamitates, quarum commemoratione animi perhorrescunt. Id vero, utpote ex temporum conditione profectum, nemini mirum videri debet; ac etiamsi malorum haec colluvies tanta exstiterit, quantam effinxisse videntur ii, qui huiusmodi aevo nimio opere obtrectarunt; nostra tamen maxime interest ipsum intueri ac pernoscere, cum inibi procul dubio exordia deprehendantur institutorum, quae ad nostra tempora perennarunt, immo vero inde manarint totius Europae fata, ne iis quidem exceptis, quae saeculo XVIII. ipsi Europae obvenerunt, uti laudatissimus eiusdem saeculi scriptor Ioannes Muller adfirmavit. Quare quisquis aut populorum omnium, quibus nunc Europa conflatur, aut cuiuspiam eorum historiam conscribere statuat, quo tandem pacto rem undequaque absolvere poterit, nisi quae medium ad aevum pertinuerunt, explorata admodum ac quasi in numerato non habeat? Secus enim scriptori nonne idem exprobandum foret, ac si destitutam fundamentis domum condere adniteretur?

Cum exploratissima haec omnia animadvertissent plerique eorum, qui superiori saeculo non vulgari doctrina floruerunt, duo quidem itinera ingressi sunt, duasque veluti acies conflarunt. Qui maiori oneri subeundo sese haud impares fore confidebant, illuc omnes solertiae nervos intenderunt, ut ex archivorum ac bibliothecarum forulis, quicquid possent, summa industria depromerent, ac alteri hominum doctissimorum aciei traderent, qui animis ad sublimiora tendentibus ex iis, quae olim contingerant, aut historicas narrationes conscribere, aut documenta humanis rebus rectius instituendis accommodata haurire sibi proposuerant.

Istiusmodi vero diplomaticarum collectionum incunabula comperiuntur cum in Dyplicis, ac Polypticis, tum vero in Chartariis, quae abeunte saeculo X condictae fuerunt. Ex omnibus hisce Chartariis, quae temporis edacitati erepta supersunt, vetustissimum habetur illud, quo Folquinus Sithiensis Coenobii chartulas exscripsit. Cum lucubrationum harum utilitatem veritatemque ubertim pertractarint tum Maurini duoviri, tum reliqui diplomatici scriptoris, nihili de iisdem nos heic immorari necesse habemus, ac contenti idcirco erimus solummodo commemorasse, antiquioribus Chartariis accensendum esse illud conditum pro Casauriensi Coenobio, quod in nostro olim Regno extabat, nec cuiquam celebritate posthabendum alterum ad Monasterium Casinense spectans a Paulo Warnefrido conscriptum.

Utinam vero unumquodque archivum Chartarium suum ad posteros prodidisset! Hinc enim non pauca ad inferiorum temporum historiam pertinentia, in quorum ignoratione nunc aegre quidem versamur, condocerentur fuissemus.

Etsi autem vetusta Chartaria historiae profuisse, ac primaevum quoddam diplomaticarum collectionum specimen extitisse in dubium revocari non possit, non unum tamen eundemque finem utraque sibi proposuerunt. Illa enim non aliam ob causam exarata fuerunt, nisi ut asservarentur pro contrahentium, ac heredum securitate exempla autographorum, quorum iactura ex temporum illorum conditione nec difficilis, nec infrequens evadebat. Diplomaticae vero collectiones hac mente susceptae fuerunt, ut ea, quorum intelligentiam ex autographis non cuivis, nec sine magno ac diuturno labore assequi liceret, typis mandata lectantium omnium oculis obicerentur. Hoc studiorum genus, saeculo XVIII commune admodum, ac celebratissimum evasit, nec deinceps ad nostram usque aetatem quidquam resedit, immo vero nunc vehementius, quam antea, provehitur; quemadmodum ingeniosis artificum machinis evenire consuevit, quae nimirum, ubi semel vi quapiam concitatae fuerunt, diu per se moveri pergunt, et quandoque citiori, quam coeperunt, cursu feruntur. Quamobrem si hoc pacto sese res diutius habeat, nos minime dubitamus, quin nostrum hoc aevum in huiusmodi studiorum ratione vix aut ne vix quidem aliquid adhuc hauriendum insequentibus temporibus relinquat.

Quanta inde emolumenta universae prope disciplinae indispiscantur, heic nobis opus non est pluribus commemorare, cum egregie admodum, ac satis superque de hoc locuti sint plerique maximi nominis scriptores, ac in primis Leibnitius, quem diplomaticis a studiis singulari diligentia excolendis ac perdocte enucleandis minime eorumdem asperitas deterruit. Duo tamen silentio minime praetereunda heic nobis videntur. Primum quidem non obiter curandum esse arbitramur, ut, quoad eius fieri possit, non modo praeceptionum ope, quibus nostras vestigationes adjuvare queat praesens Artis Diplomaticae conditio, verum et quavis alia ratione, quae ad veritatem internoscendam praesto nobis esse possit, falsa diplomata ac instrumenta a veris secernantur. Quantis opus hoc difficultatibus sit obsitum, palam quidem faciunt tum notae illae censoriae, quas Muratorius, ac duoviri Maurini Ughellio, Leibnitius, et Ludewigus Goldasto, et alii compluribus aliis inusserunt, tum contentiones, quas de hac re Papebrochius, Germonius, Arduinus, Simonius, et alii quamplurimi excitarunt. Veritatis enim aut falsitatis indicia non semper reapse verum aut falsum produnt instrumentum, in quo deprehendantur. Idcirco quominus hallucinari, et merces vitiosas ac adulterinas pro bonis ac legitimis venditari contingat, mirum est quanta opus sit sagacitate, doctrina et experientia. Praesertim vero necesse est ut suis quisque oculis chartas ipsas inspiciat atque perpendat, cum ita potissimum fieri queat, ne quis falsa pro veris obtrudat, ac in temerariam praecipitemque incidat censuram.

Quamobrem, et hoc nimirum est alterum e duobus illis, quae animadvertenda ediximus, non mediocri cura adlaborandum esse censemus, ut monumenta ipsa in lucem educantur, et cuiusvis inspicienda per typos tradantur. Institutum hoc iure optimo praeponendum nobis videtur consilio eorum, qui vetera instrumenta summatim perstringere, aut nonnisi ipsorum frustra edere consueverunt. Nam nisi prior diplomaticarum collectionum ratio ineatur, tametsi ea, quae in chartis omnibus continentur, strictim collecta depromantur, tamen chartae ipsae etiamdum in Archivorum latebris delitescere, et avari quodammodo opibus comparandae esse dicentur. Contra vero cum totum unumquodque autographum aut exemplum typis mandetur, ut cuiusvis singula eorum verba perlegere ac meditari liceat, incredibile dictu est, quanto uberiora hinc emolumenta rei litterarum publicae afferri possint, et quanto satius fiat eorum votis, qui huiusmodi studiis oblectantur. Hac quidem ratione vestigandis adhuc rudium saeculorum moribus ac institutis pronius iter unicuique sternitur, nec exigua eruditionis seges comparatur. Nemo vero sibi persuadeat nos opinari huiusmodi collectionibus fieri posse, ut antiqua illa saecula definiantur secus ac homines sapientissimi statuerunt. Quam sententiam nequaquam nostris animis insedissee eo magis heic patefaciendum rati sumus, quod vir caeteroquin doctissimus Carolus Botta diplomaticas collectiones, quibus Augustae Taurinorum hominum selectissimorum cohors insudabat, nauci ac flocci aestimavit, eo quod per eas nihil de inferiorum temporum definitione immutari posset: ipsum vero fugit, quod tametsi eruditioni tantummodo inserviret hoc laborum genus, nemo tamen inficias ire posset, quemadmodum supra palam fecimus, recentiorum temporum, ac nostri ipsius aevi instituta, quorum primordia a saeculis post Barbarorum adventum insecutis repetenda omnino sunt, eo ipso eruditionis genere non sine animorum nostrorum delectatione quam luculentissime illustrari.

Qua vero ratione, et quo tandem ab aevo apud nos in more positum fuerit, ut vetusta documenta publica lucis usura donarentur, et eorum, qui ita factitarunt, quisnam prior aut diligentior extiterit, unicuique pronum est dignoscere. Omnes enim historiae, quas nostrates scriptores exararunt, affatim documentorum attulerunt, quibus rerum memoriae proditarum veritas innitebatur. Ex huiusmodi consuetudine, quae caeterarum quoque gentium scriptoribus familiaris admodum evaserat, in rerum nostrarum historiam non pauca quidem commoda redundarunt, ac idcirco nostrates historiographi ab exterorum laude parum abfuisse videntur. Verumtamen dissimulari non potest deesse adhuc nobis opus illud, quo iure cum reliquis nationibus contendere possimus, diplomatum scilicet, ac instrumentorum omnium collectionem diligentia quam maxima, ac ordine absolutissimo ad umbilicum adductam ac perfectam. Ab hac causa fuit, quamobrem vel ii, quorum ingenium excelsius ac magnificentius sese extulit, quam aetatis suae conditio pateretur, non huiusmodi tamen historiam nobis prodiderunt, quae nulla ex parte laboret, veraque et explorata omnia nos doceat. Id vero non culpae, sed maiori potius laudi ipsis tribuendum est, quippe qui vel cuiusvis diplomatici codicis subsidio destituti documenta, quae aliunde corrogare sibi licuit, sedulo excusserunt, ac perfectiorem, quam expectandum erat, historiam posteritati tradiderunt. Neque enim Livius ipse, ut vetustissimorum temporum exemplo utamur, summi scriptoris munia prorsus obire potuisset, nisi Pontificum annales, et quotquot alia veterum rerum monumenta tunc temporis asservabantur, quam diligentissime consulisset.

Locupletissima quidem habita sunt, ac merito omnium laude adhuc celebrantur nostra Regiae Siculae, Fiscalium Rationum Camerae, aliaque non pauca rei publicae Archiva; nec porro minus divitiarum in pervetustis complurium

Coenobiorum tabulariis recondebatur. Verum tot opes delitescabant instar ensium, qui nunquam vagina educantur. Quamvis enim maximo nobis honore prosequendi sint Toppius, Sicola, Chioccarellius, Gattula, Aulsius, Claritius, aliique strenuissimi viri, quos olim nostrae diplomaticae rei consuluisse inficiandum non est, eorum tamen labores minime illud praestiterunt, quo magis neapolitana historia indigebat. Horum enim neminem ad veteres chartulas pervolatundas impulit praeconceptum animo consilium universalis cuiusdam diplomatici codicis ex iisdem conficiendi; sed cum suo quisque peculiari cuidam operi concinnando instaret, ea solummodo documenta expiscari ac edere studuit, quae inservire poterant enucleandis rebus, quas unusquisque eorum sibi proposuerat. Ex eo vero, quod huiusmodi codex apud nos frustra desiderabatur, fiebat ut ingens quoddam vacuum in neapolitana historia vulgo argueretur.

At nunquam magis hoc animadversum fuit, quam abeunte superiori saeculo, quo tum Palaeographia, tum Res Diplomatica non paucos heic nacta est praestantis ingenii viros, qui utramque artem excolendam summa animorum contentione susceperunt. Ea quidem tempestate apud nos simul exsurrexere alteri prope Germomii, nimirum Vargas Macciucca, et Cimaglia, viri alioquin ornatissimi, qui sese Rei Diplomaticae hostes acerrimos professi sunt, et ut sapere viderentur, universa diplomata ingenti nisu impetere, ac tamquam supposititia traducere et repudiare minime dubitarunt. Ex bello tamen, quod iidem veterum diplomatum veritati summo partis studio indixerunt, non aliud factum est, quam ut nostra palaeographica ac diplomatica studia vehementiori alacritate excolerentur. Hinc Blasius, Fridericius, ac Meus perquam cati ac strenui antiquitatis vestigatores non vulgarem sibi laudem pepererunt, cum non pauca e veteribus monumentis eruenda curassent, quibus nostrates inferioris aevi res gestae, ac mores nimio opere explanantur. Qui vero primum studiosam iuventutem neapolitanam ad capessenda haec studia excitarunt, Pelliccia nimirum, et Scottius fuerunt, quorum prior ut addiscendis diplomaticae artis praeceptionibus viam facillimam suis discipulis muniret, de eadem arte laudatissimas institutiones concinnavit. Alter vero, quem paucis abhinc mensibus e vivis sublatum adhuc deflemus, nostratem Palaeographiam, cuius ipse prior Cathedram obtinuit, ita quamplurimos iuvenes edocuit, ut nullum iam nostris in membranis salebrosam ac informe characteris genus occurrat, quod lectu impervium evadat. Quamobrem desideratissimus hic nostrarum antiquitatum explanator maximo quidem beneficio tum praesentium, tum posterorum animos sibi devinxit, cum eius opera factum sit, ut nobis abunde suppetant ii, qui apud maiores nostros aegre admodum inveniri poterant, scilicet callentissimi veterum monumentorum interpretes.

Nec vero nobis heic silentio praeterire fas est Cestarium, Marchionem Arditum, Graecum, et Iustinianum, qui et ipsi huic studiorum generi in lucem vindicando pro viribus adlaborarunt, postremus vero etiam ad Rei Diplomaticae Cathedram in Regio nostro Archigymnasio post Pellicciae obitum evehctus fuit. Et nisi mors immanissimi tenax propositi extitisset, quo nimirum bonos praeripere, malis vero parcere consuevit, optime quidem de hoc ipso eruditionis genere meritis esset dilectissimus collega noster Quaranta, cui perdocendae Diplomaticae Rei munia laudato in Archigymnasio post Iustinianum demandata fuerunt.

Cum vetustae opes nostrae studiosius interim revolverentur, huc quoque mentis suae providentissimae cogitationem appellendam ratus est optimus Rex Ferdinandus I, qui rebus populorum omnium, post diuturna ac turbulentissima bella, tandem aliquando compositis, huiusce Regni gubernacula recuperarat. Itaque non modo lege ac institutis sapientissimis magno huic neapolitano Archivo, ac reliquis ditionis suae tabulariis apprime consuluit, verum etiam sanxit, ut

Palaeographiae Cathedra iis accenseretur, quibus Regium constat Archigymnasium, eius vero Antecessor selectae alumnorum cohorti apud idem magnum Archivum in assequendis veterum membranarum arcanis praeiret. Cum praeterea Regem ipsum minime lateret nobis diplomatico imprimis opus esse codice, hunc simul iussit elucubrari, ac diplomata universa, quae in Archivo asservantur, ordine perquam accurato digeri, ut quidquid locupletandae historiae, ac reliquo literarum et artium apparatus accomodatum inibi exstaret, non aegre posthac erui posset.

Cum ita sese res haberent, par aequumque nobis visum est augustissimi Ferdinandi I mandata demum explere, ac simul obsecundare voluntati Regis Ferdinandi II, qui non minori, quam Avus, munificentia studiorum id genus progressui velificatur. Simul nostros animos inflammarunt et exterorum aemulatio, et adversus nosmetipsos indignatio quaedam, eo quod tot praeclarae opes nostrae tenebris damnatae tamdiu iacuissent. Quibus de causis nulla interiecta mora opus aggredi statuimus, quod nostrum Archivum nobilissimo cuique reliquarum gentium tabulario comparari posse omnibus testaretur. Andegvensium membranarum Syllabus, cuius terna iam volumina in lucem prodierunt, cum ea, qua opus est, diligentia conficiatur, collaudandus quidem nobis visus est; sed opus nostrum ampliori forma inchoandum esse sensimus, ut satis facere posset eorum desiderio, qui hoc lautitiarum genus persequuntur.

Nam veterum monumentorum epitome, quamvis summam fidem praeseferat, nequit tamen ea commoda afferre, quae ex universo diplomatum ac instrumentorum contextu, ubi suis lectores oculis hunc intueantur ac expendant, manare posse antea meminimus. Quapropter nihil nobis e membranarum non exscribendum ac typis mandandum esse censuimus, quoniam hoc pacto fore confidimus, ut non solum tot ac tam variae cognitiones lectitantibus vulgo pateant, verum et diuturnam aliquando explere sitim queant viri ingenio ac doctrina florentissimi, qui singula documentorum verba pernoscere frustra hactenus expostularunt.

Cum vero immensa membranarum congeries in nostrum hoc Magnum Archivum confluxisset, incredibile prope dictu est, quantum laboris exantlandum fuit, antequam huic editioni manus admoveretur. Nam saeculo hoc ineunte cum abolitis quamplurimis Monachorum Ordinibus horum coenobia fisco adjudicata fuissent, factum est ut membranae, quibus eorundem tabularia exornabantur, nostrum Archivum locupletarint. Simul eae, quas plerique nostrates literati homines antiquitatis studio conflagrantes unde conquisiverant, et quandoque e miserrimo exitio servarant, ex horum heredibus coemptae fuerunt. Huc praeterea delatae sunt membranae e Borbonicae Bibliothecae pluteis, qua quidem in re summa laus tribuenda est praestantissimo Equiti Nicolao Santangelo ab interioribus Regni negotiis, qui mirifica benevolentia et alacritate cum disciplinas et artes universas, tum diplomatica studia fovet ac tutatur, nostraque Archiva in elegantiore splendidioremque formam restituit. Hisce porro omnibus accesserunt membranae, quae ex urbium Caiacii, et Barii tabulariis convectatae huc fuerunt; ac ne mentionem quoque heic iniiciamus de iis, quas corrogandas vel nos pro virili parte curavimus, sat erit edicere iam nostrum in Archivum novem ac triginta membranarum millia collata fuisse. Ingens haec earundem exuberantia plurimam sane admirationem intuentium animis conflat; verum id fiebat non magis, quia praeteritorum temporum ac retro Principum omnium monumenta complectebatur, suamque ob varietatem omnes fere chartarum distinctiones, quae a Diplomaticis traduntur, exhibebat, quam quia nec materiae nec temporis servato ordine monumenta eadem collocata extabant.

Quapropter cum necesse primum omnium esset, ut non levi huic incommodo obviam iretur, strenuissimi iuvenes, qui de Archivo bene merentur, ac fore confidimus, ut optime in posterum mereantur, in membranas pro annis, mensibus, ac diebus collocandas, in chartas ecclesiasticas secernendas, ut magnum hinc Regni Bullarium conflaretur, atque in graecanica documenta invicem discriminanda toto animi impetu, totaque mentis cogitatione incubuerunt. Tantum operis, abiecta omni cunctatione, quam accuratissime tandem absolutum fuit, et quod maxime omnium in votis erat, singula nostra monumenta exhibuit eo temporum ordine digesta, quo eadem per tot saecula e Cancellariorum, aliorumque tabellionum calamo prodierunt. Ipsum in ea ex magnificentissimis S. Severini aedibus, quae sibi mancipata fuit, nunc omnes demirantur, et inibi tanquam praeclarissimum monumentum alacritatem ac solertiam, quas neapolitana Archiva hoc aevo praesecerunt, ad sempiternam temporis memoriam propagabit.

Ut vero de nostra hac collectione, cuius originem, necessitatem ac praeparationem hactenus persecuti sumus, aliquid edisseramus, lectoribus in antecessum patefaciendum esse arbitramur, membranas omnes bifariam distributas, et priori quidem parte Regni nostri incunabulis vetustiores, altera vero conditas ab iis temporibus, quibus universae nostrae ditiones in unum modo principatum coaluerunt, ad aevum usque, quo Regno hoc potitus est Carolus I andegavensis, in lucem esse prodituras. Hinc praesens nostrum opus ad ea rerum nostrarum tempora spectabit, quibus Langobardi, Nortmanni atque Svevi heic dominati sunt, et quibus parum admodum lucis hactenus affusum esse perspectum omnibus habetur. Quae priori hac voluminis primi parte eduntur, plurimae quidem Neapoli, quaedam vero Beneventi, Caietae, Surrenti, Amalphiae et Salerni conscriptae sunt, et maior ipsarum numerus ad vetustissimum S. Sebastiani coenobii tabularium quondam spectavit. Iisdem modo donationes, modo venditiones, modo commutationes consignatae occurrunt. Primum omnium sese prodit antiquissimi cuiusdam beneventani instrumenti saeculo VIII conditi exemplum, quod IX ac X saeculi deinceps membranae consecantur. Ægre profecto tulimus quod temporum ordo, quem nobis quadam veluti religione, prout aequum erat, servandum proposuimus, ex omnibus nostris diplomatis unum modo a Gisolfo I. Principe Salernitano editum, nullamque graecanicam aut bilinguem membranam in prima huiusce voluminis parte afferri passus sit; ac idcirco documenta, quae maioris momenti existimanda videntur, ad insequentia volumina fuerint amandanda. Verum etsi complura nostra monumenta ad monasteria et privatos spectantia, recondita et praestanti admodum eruditione scatere minus videantur; tamen et eorumdem in lucem educendorum consilium inivimus, ne quod nostrum antiquitatis documentum in tenebris adhuc iacere pateremur, et morem gereremus iis, qui despiciatissimas quasque veterum temporum quisquillas aucupantur, unde gemmas aliis incognitas saepenumero erui posse non immerito contendunt, non secus ac olim ex Ennii sterquilinio pretiosissimas margaritas, quae caeteros fugiebant, latinorum poetarum princeps hausisse narratur. Nec porro ab eo consilio nos deterruit barbarica illa sermonis rusticitas, quae in omnibus hisce documentis occurrit, et delicatulis aevi nostri sciolis fastidium parere consuevit. Nullum enim vetustioris aetatis monumentum afferri potest, quod foedis erroribus, ac hispidis rudibusque locutionibus undequaque non diffluat ac redundet; immo vero latinitatis crimina ac barbaries vindicandae eorumdem monumentorum ingenuitati mirum quantum suffragantur. Nam per ea tempora cum latinus sermo e celsissimo elegantiae culmine, quod sub Augusti principatu attigerat, in imam veluti squaloris foveam sensim decidisset, praesertim ob

septentrionalium linguarum accessionem, ex lege illa, quam universis rebus humanis praestitutam saepius heic memoravimus, oportebat ut suam inde vitam auspicaretur sermo alter, scilicet is, cui deinceps Aligherius maximum robur, Petrarca vero singularem venustatem conciliarunt. Cum itaque vetus Romanorum sermo ea tempestate omnino ad interitum vocaretur, quo tandem pacto fieri poterat, ut aliquid elegantiae praeserferrent documenta condita a tabellionibus, qui non aliud loquendi genus sectabantur, nisi barbaricum illud, quod vulgo tunc temporis obtinebat, ac brevi intermoriturum erat? Hinc plurima ea sermonis foeditas, qua nostrae membranae inquinantur, nequaquam detestanda nobis visa est; contra vero cum ad tuendam instrumentorum fidem non ultima inde rationum momenta hauriantur, in exscribendo edendoque nostro quolibet documento nihil quidquam de ipsa immutandum arbitrati sumus. Quare praeter pauca admodum verba, quae in deletorum locum restituenda, et *cursivo*, ut aiunt, caractere distinguenda curavimus, nihil editum est, quod et in membranis ipsis minime deprehendatur. Nam singula verba non semel cum membrana, unde fuerant exscripta, contulimus, nec prius acquievimus, quam verbum verbo summa fide respondere nobis suasimus. Pleraque porro spatia quae literis omnino vacua nobis occurrerunt, quia verba, quae deerant, aut tabellionum incuria non exarata, aut temporis vetustate deleta omnino fuerant, punctis dumtaxat in hac editione consignavimus.

Sic enim maximum operae pretium nos facturos duximus, cum plura quidem damna quam commoda e membranis perperam exscriptis in rem diplomaticam, ac historiam manare nobis testarentur errores hominum doctissimorum, qui cum easdem pro absolutissimis autographorum exemplis habuissent, explodendas prorsus sententias, quas inde hauserant, in medium attulerunt. In huc tamen errorum genere ignoscendum est tum exteris, quibus nostrarum membranarum apographa tantummodo licuit consulere, tum plerisque nostratibus scriptoribus, quibus per anteacta saecula, non ita nostra tabularia patuerunt, ut autographa universa ibidem intueri possent, nec porro familiaris admodum ipsis evaserat intelligentia *curialium* litterarum, quibus exarata occurrunt quamplurima nostra vetustiorum temporum monumenta. Sed iam nunc nostrae huius collectionis subsidio fore speramus, ut et nostris et exteris maximopere laetandum sit, quia sibi ob oculos denique obiiciatur eximium illud commodum, quod Leibnitium olim Rymero invidisse sua haec verba testantur: *Expectamus iam ingens et haud dubie praeclarum Thomae Rymeri opus, qui de re publica et litteraria merebitur egregie, tot antiquis Gallie monumentis ex Archivorum situ tenebrisque, quibus hactenus damnabantur, in lucem productis sed hoc illi prae nobis eximium contigit, quod ad ipsa authentica originalia admissus de veris lectionibus tuto pronuntiare potest, dum nos plerumque apographis contenti esse cogimur, saepeque in incerto versamur.* Nos tamen minime latuit eorum quoque habendam esse rationem, qui uno veluti intuitu, quid membrana contineat, dignoscere cupiunt, et laborem ac fastidium aversantur, quae totius membranae lectio ipsis afferret. Qua de causa unicuique volumini membranarum indicem praeposuimus, quo paucis lectores edocentur, quidnam praecipue toto in documento contineatur.

Quod porro ad chronologicas membranarum notas attinet, opus sane non minus arduum, nec minori sollicitudine obstrictum suscepimus. Etenim cum plurimae vetustiores nostrae membranae annis a Christo nato praenotatae minime sint, idcirco ex aliis chronologicis earum notis, eruenda nobis fuit aera christiana, quam cuiusque documenti margini in hac nostra collectione addendam esse statuimus. Pleraque vero e chronologicis ipsis notis plurimum negotii nobis attulerunt. Nam

Principum dominatio cum semper fere supputata fuerit non ab anno, quo eorum decessores vita migrarunt, sed ex quo imperii societates iniverunt, nec vero istiusmodi societatem exordia satis explorata habeantur, idcirco non raro evenit, ut in Principum annorum supputationem errores irrepant, quemadmodum suo quisque exemplo testati sunt Pagius, Muratorius, Assemannus, aliique perillustres scriptores, qui hac in re vehementer quandoque fuerunt hallucinati. Item saepius erratum est ex eo, quod epochae recenseri coeptae sint ab anno, quo aut Principes ipsi coronati fuerunt, aut insigne aliquod facinus patrarunt, quod alteram principatus aeram inchoare suaserit. Huic quidem inferiorum temporum obscuritati non parum lucis affudit Chronologicus Apparatus, quem Alexander de Meo perquam diligenter elaboravit. Verum amplius ipsam illustrari posse palam faciunt pleraque nostra documenta, ex quibus praeter omnem dubitationis aleam ponitur, quo tandem aevo Principes quidam ad imperium accesserint, aut coronam acceperint, aut denique praeclare aliquid gesserint. Qua de causa chronologicas cuiusque membranae notas maiori quodam diligentia nobis animadvertendas putavimus, et quidquid ibidem ad illustrandam nostram chronologiam expiscati sumus, in medium attulimus. Novimus porro id laboris genus graviore adhuc curas nobis in posterum allaturum, cum scilicet ad monumenta Christi annis consignata accedamus. Cum enim hosce annos non una eademque ratione maiores nostri recensuerint, et modo Pisanum, modo Florentinum, modo Graecum morem, Romano posthabito, usurparint, persuasum nobis est quantopere excubandum sit, ne fortasse in huiusmodi supputationibus a veritate discedamus. Verum has aliasque vigilias ac labores libentissime perferemus, cum nobis perspectum sit e chronologicis veterum documentorum notis maximam utilitatem historiae nostrae allatum iri, quam firmioribus chronologiae fundamentis adhuc indigere optimo quidem iure non pauci scriptores indoluerunt.

Reliquum tandem est, ut de nostris adnotationibus brevi lectores heic moneamus. Non deerunt fortasse qui eas aliquando aut uberiores, aut pauciores, quam opus fuisset, existimabunt. Nos quidem fatemur quaedam ubertim adnotasse; verum id egimus, ut iis lectoribus consuleremus, qui cum veterum monumentorum barbariem exhorrescere consueverint, non alio quam eruditionis oblectamento ad ea lectitanda alluci posse nobis visi fuerunt. Item fatemur non de universis rebus, quae notatu dignae in nostris membranarum occurunt, animadversiones attulisse; pleraque enim explananda reliquimus iis antiquitatum indagatoribus, quibus non modo ingenii ac doctrinae, verum et temporis amplius, quam nobis ad ingentem hanc collectionem absolvendam properantibus suppetat. Compertum tamen sit lectoribus, nos eorum omnium, quae adnotavimus, indicem in voluminis calce exhibere, ne si carptim hasce membranas perlegant, adnotatione carere credant ea, quae nobis alibi enotare curae fuit. Latino autem, non italico sermone ipsas adnotationes conscripsimus, tum quia latinis documentis subiiciuntur, tum quia rati sumus omnibus exteris, quibus fortasse haud prorsus iniucundum erit ea lectitare, quae nos observavimus, nullum conflari posse impedimentum ex italici sermonis imperitia, quem non perinde ac latinum ubique gentium familiarem haberi nemini dubium esse potest.

In eodem porro voluminis calce vel quaedam characterum specimina edidimus, quae tum nostrarum membranarum antiquitatem, et labores, quos in membranarum ipsis interpretandis adire oportuit, universis palam facere, tum conficiendis nostrae Palaeographiae institutionibus, quae adhuc desiderantur, praecipuo quidem adiumento esse poterunt. Ectypa quoque sigillorum, quae nondum ob vetustatem deleta in diplomatis deprehendamus, unumquodque deinceps volumen exhibebit.

Haec omnia praefari necesse habuimus, ut lectores, antequam ad nostram hanc collectionem animum convertant, perspectum habeant, quatenus sit inpraesentiarum Rei Diplomaticae conditio; quantum nostro hoc praesertim aevo sese ita absolutam perfectamque praestare deberet, ut nihil in ea desideraretur; quam praecipuo sit ipsa subsidio ad illustrandam inferiorum temporum historiam; quid de hisce temporibus nobis videatur; quantum cognoscendis eorundem rebus gestis, moribus ac institutis prosint diplomaticae collectiones, et quomodo necesse est has confici; cur nulla hactenus huiusmodi collectio apud nos prodierit; quandonam, et quorum hominum studio coeptae sint alacrius apud nos excoli Palaeographia ac Res Diplomatica; quae nos ad praesentem collectionem impulerit; et postremo qua ratione ipsa fuerit inchoata. Alicubi fortasse latius, quam res postulabat, nostrum hoc anteloquium excurrisse quibusdam videbitur. Verum prolixiori sermone quaedam expedienda iudicavimus non ea quidem mente, ut de nostra hac collectione gloriari videremur, sed ut concivium nostrorum ingenia ad historicas res expoliendas ac illustrandas vehementius excitaremus. Utinam vero ex hac nostra oratione praestantissimo illi studiorum generi colophonem addere tanta dein alacritate omnes satagant, ut in lucem demum apud nos prodeant absolutissimae lucubrationes historicae, tum quae ad universum hoc Regnum generatim spectent, tum quae singularum urbium, ac municipiorum, quibus Regnum ipsum conflatur, memorias ad dissitae posteritatis documentum prodant. Qua quidem in re si forte contingat, ut voti compotes evadamus, nos qui diu multumque inchoando huic operi insudavimus, et per antiquitatis syrtes non sine naufragii metu longinquum sane iter ingressi sumus, maximum laborum ac vigiliarum nostrarum praemium consecuti nobis videbimur, et perinde ac si quodam donati essemus triumpho, summa voluptate ac laetitia gestiemus.

Verum haec omnia non magis accepta referenda erunt nostris viribus, quarum infirmitatem nemo exploratius nobismetipsis novit, quam patrocinio ac magnanimitati Principis augustissimi, qui nostro hoc aevo utiusque Siciliae habenas moderatur, et singulari suo in populos, ac populorum in ipsum amore gloriam sibi parit nulla temporis diuturnitate interituram.